

INNOVATION TALABALAR AXBOROTNOMASI

 <https://innoworld.net>

 +998945668868

ILMIY JURNAL

 JOURNALS
MASTER LIST

 ISSN

INTERNATIONAL
STANDARD
NUMBERING
SYSTEM

 doi

 zenodo

 OpenAIRE

 Academic
Resource
Index
ResearchBIB

 Google Scholar

 open access.nl

Qurilishning smeta bo'yicha qiymati (narxi)ni belgilashning tartibi, tuzilishi va uslublari.

Rasulova Sharifa Gaybullaevna

JizPI., Iqtisodiyot va menejment kafedrasida dotsenti

Ortiqov Hayotjon Hatamboy o'g'li

JizPI., Kimyo muhandisligi fakulteti talabasi

Anotatsiya: Ushbu maqola qurilishning smeta bo'yicha qiymatini belgilash tartibi, tuzilishi va uslublari yoritishga bag'ishlanadi. Qurilish smetasi — bu qurilish loyihasining iqtisodiy asosi bo'lib, loyiha jarayonida zarur bo'lgan barcha xarajatlarni aniq belgilash, resurslarni samarali boshqarish va loyiha byudjetini tuzishda muhim rol o'ynaydi. Maqolada smeta tuzishning bosqichlari, smetani shakllantirishda foydalaniladigan uslublar va tuzilish tartibi to'liq yoritilgan.

Kalit so'zlar: Qurilish smetasi, smeta qiymatini belgilash, qurilish narxi, smeta tuzilishi, smeta hisoboti, normative hujjatlar, smeta nazorati.

Qurilish jarayoni har doim aniq rejalashtirishni va resurslarni samarali boshqarishni talab qiladi. Ushbu boshqaruv jarayonida eng muhim vositalardan biri smeta hisoblanadi. Qurilish smetasi - bu loyihani amalga oshirish uchun zarur bo'lgan mablag'ni, ishchi kuchini, materiallarni va boshqa xarajatlarni hisobga olgan holda tuziladigan byudjetning muhim bir qismidir. Smeta bo'yicha qiymat (narx)ni belgilash qurilish ishlarining moliyaviy jihatlarini aniqlash va rejalashtirishda muhim ahamiyatga ega.

Qurilish smetasi quyidagi funksiyalarni bajaradi:

Moliyaviy rejalashtirish: Smeta qurilish jarayonini moliyaviy jihatdan boshqarishda asosiy vosita bo'lib, loyiha byudjeti va xarajatlarini aniq belgilash imkonini beradi.

Xarajatlarni nazorat qilish: Qurilish smetasi yordamida har bir bosqichdagi xarajatlarni oldindan belgilash va loyiha davomida ularni nazorat qilish mumkin.

Muvaffaqiyatli yakunlash uchun rejalar: Smeta qurilish ishlarining muvaffaqiyatli yakunlanishi uchun zarur bo'lgan barcha elementlarni hisobga oladi va byudjetni rejalashtiradi.

Qurilish smetasi tuzishning bir nechta bosqichlari mavjud:

1. Dastlabki ma'lumotlarni yig'ish.

Qurilish smetasi tuzishda birinchi qadam — loyiha hujjatlari va texnik shartlar asosida zarur ma'lumotlarni to'plashdir. Bu jarayonda quyidagi ma'lumotlar kerak bo'ladi:

-Qurilish ob'ekti turi va joylashuvi.

-Qurilish ishlari va materiallar ro'yxati.

-Qurilish jarayonidagi texnik xususiyatlar va texnologiyalar.

2. Ishlab chiqarish va materiallar bo'yicha hisob-kitoblar.

Keyingi bosqichda smeta tuzuvchilar barcha zarur materiallar va ishchi kuchining miqdorini hisoblaydilar. Bu jarayon quyidagilarni o'z ichiga oladi:

-Qurilish materiallarining turi, miqdori va narxlari.

-Ishchilar soni, malakasi va ish haqi.

-Qurilish jihozlari va texnikalarni hisobga olish.

3. Xarajatlarni tasniflash.

Smeta tuzish jarayonida barcha xarajatlar quyidagi bo'limlarga bo'linadi:

Asosiy xarajatlar: materiallar, texnikalar, ishchilar mehnati.

Yordamchi xarajatlar: transport, transportlash, ishlarni boshqarish uchun zarur bo'lgan boshqa xarajatlar.

Noxarajatlar: ruxsatnomalar, litsenziyalar olish, loyiha va arxitektura xizmatlari uchun sarflanadigan mablag'lar.

4. Smeta loyihasini shakllantirish

Bu bosqichda smeta loyihasi shakllantiriladi va barcha xarajatlar tizimlashtiriladi. Buning asosida smetaning yakuniy qiymati va byudjeti aniqlanadi.

Qurilish smetasi tuzilishi aniq va tartibli bo'lishi kerak. Oddiy smeta quyidagi bo'limlardan iborat bo'ladi:

Kirish qism.

-Loyihaning nomi va ob'ekti: Qurilish loyihasining nomi va joylashuvi.

-Qurilishning umumiy xarakteristikasi: Qurilish turiga oid ma'lumotlar, umumiy maydon, qurilish turi va boshqalar.

-Asosiy xarajatlar ro'yxati.

Bu bo'limda barcha asosiy xarajatlar, jumladan, materiallar, ishchi kuchi va texnikalar keltiriladi. Har bir pozitsiya bo'yicha qiymatlar va miqdorlar aniqlanadi.

Yordamchi va noxarajatlar ro'yxati.

Transport va xizmatlar: Qurilish materiallarini yetkazib berish, maxsus texnikalar va boshqa yordamchi xizmatlar.

Boshqa xarajatlar: Litsenziyalar, ruxsatnomalar va boshqa huquqiy xarajatlar.

Smeta bo'yicha umumiy yakunlar.

Smeta yakuniy xarajatlarini va zarur bo'lgan barcha resurslarni o'z ichiga oladi. Bu bo'limda smetaning umumiy qiymati, me'yoriy va amalga oshirilgan xarajatlar, smetaning tenglik va mosligini ta'minlash jarayonlari keltiriladi.

Qurilish smetasini belgilashda bir nechta uslublar mavjud:

Analitik uslub: Bu uslubda smeta qurilishning aniq bosqichlari va materiallar asosida tuziladi. Qurilishning har bir qismini alohida hisoblashga asoslanadi. Avvalgi loyihalar va tajriba hisobga olinadi.

Arifmetik uslub: Arifmetik uslubda hisob-kitoblar va tafsiflar yordamida smetaning qiymati aniqlanadi. Bu usulda barcha hisob-kitoblar, hisob-kitob va analizlar orqali amalga oshiriladi.

Me'yoriy uslub: Bu uslubda qurilish turiga, loyiha hajmiga yoki boshqa me'yorlarga asoslangan narxlar belgilangan bo'ladi. Odatda normativ hujjatlar va davlat standartlari asosida amalga oshiriladi.

To'liq smeta uslubi: Bu usulda smeta barcha xarajatlar va zaruriy resurslarni to'liq hisobga olgan holda tuziladi. Smeta tuzish jarayonida barcha imkoniyatlar, vaqt va xarajatlar inobatga olinadi.

Qurilish smetasi nafaqat tuzilish jarayonida, balki amaliyotda ham nazorat qilinishi lozim. Smeta bo'yicha qiymatlarni belgilash va uning bajarilishini nazorat qilish muhim:

Reja va smeta mosligini tekshirish: Qurilish jarayonida smeta va reja bo'yicha yakuniy xarajatlar va ishlar nazorat qilinadi.

Xarajatlarning o'sishini kuzatish: Smeta bajarilishida yuzaga kelgan o'zgarishlar va ortiqcha xarajatlar aniqlanadi.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, qurilish smetasi loyihani moliyaviy rejalashtirishning muhim vositasi bo'lib, har bir qurilish ob'ekti uchun zarur bo'lgan resurslarni to'g'ri aniqlashga yordam beradi. Smeta bo'yicha qiymatni belgilash, qurilish jarayonining har bir bosqichida xarajatlarni nazorat qilish va boshqarish imkonini beradi. Qurilish smetasini tuzish jarayoni aniq va tartibli bo'lishi kerak, bunda smeta uslublari va tuzilishi har bir loyiha uchun muhim ahamiyatga ega. Smeta bo'yicha belgilangan qiymatlar amalga oshirish jarayonida samarali boshqaruvni ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Gaybullayevna, R. S. , & Musurmangulov. (2024). THE IMPORTANCE OF TIME MANAGEMENT IN ENSURING EFFICIENCY IN CONSTRUCTION. JOURNAL OF ECONOMY, TOURISM AND SERVICE, 3(1), 28-31.
2. Gaybullayevna, R. S. (2023). THE STATE OF THE DIGITAL ECONOMY TODAY: PROBLEMS AND SOLUTIONS. JOURNAL OF ECONOMY, TOURISM AND SERVICE, 2(12), 38-42.
3. Sharifa, R., & Ilyos, T. (2023). PRINCIPLES OF SCIENTIFIC MANAGEMENT IN MANAGEMENT. Новости образования: исследование в XXI веке, 2(16), 1097-1100.
4. Sharifa, R., & Sayyora, M. (2023). HISTORY OF EMERGENCE OF MANAGEMENT AND ITS PLACE TODAY. Новости образования: исследование в XXI веке, 2(16), 1093-1096.
5. Sharifa, R. (2023). DIRECTIONS FOR INCREASING INVESTMENT ATTRACTIVENESS IN REGIONS. Новости образования: исследование в XXI веке, 2(16), 1088-1092.
6. Sharifa, R., & Nozima, T. (2023). QUALITY MANAGEMENT IN COMPETITIVE CONDITIONS IS THE MAIN FACTOR OF ENTERPRISE SUCCESS. SCIENTIFIC APPROACH TO THE MODERN EDUCATION SYSTEM, 2(20), 200-203.
7. Sharifa, R., & Mahliyo, K. (2023). ORGANIZATIONAL STRUCTURE OF ENTERPRISES AND THEIR APPEARANCES. JOURNAL OF ECONOMY, TOURISM AND SERVICE, 2(5), 77-83.

8. Gaybullayevna, R. S. (2023). WOMEN'S ENTREPRENEURSHIP IS A FACTOR OF INCREASE IN OUR COUNTRY'S ECONOMIC WELFARE AND SOCIAL DEVELOPMENT. JOURNAL OF ECONOMY, TOURISM AND SERVICE, 2(5), 73-76.
9. Gaybullayevna, R. S. (2023). MODERN FUNDAMENTALS OF FINANCIAL MANAGEMENT OF INVESTMENT ACTIVITY. JOURNAL OF ECONOMY, TOURISM AND SERVICE, 2(5), 51-54.
10. Gaybullaevna, R. S. (2023). Methods for Assessing the Economic Efficiency of Investments in Construction. European Journal of Higher Education and Academic Advancement, 1(1), 95-98.
11. Gaybullaevna, R. S. (2023). Construction Industry in Uzbekistan Is an Important Priority Network of the National Economy. Pioneer: Journal of Advanced Research and Scientific Progress, 2(3), 69-71.
12. Qamarov Asadbek Zafar o'g'li, & Rasulova Sharifa G'aybullayevna. (2023). BIZNESINGIZ UCHUN SAMARALI MARKETING STRATEGIYALARINI QANDAY YARATISH MUMKIN. Scientific Impulse, 2(14), 305-312.
13. Gaybullaevna, R. S. (2023). Economic Efficiency of Investing in Construction. International Journal on Economics, Finance and Sustainable Development, 5(3), 94-97.
14. Расулова, Ш. Ф. (2021). ЎЗБЕКИСТОНДА БАНДЛИК МУАММОСИ. ИШСИЗЛАРНИ ИЖТИМОЙ ҲИМОЯ ҚИЛИШ. Global Science and Innovations: Central Asia (см. в книгах), 3(7), 22-25.
15. Расулова, Ш. Г. (2020). ПРИВЛЕЧЕНИЕ ИНВЕСТИЦИЙ. Экономика и социум, (2 (69)), 316-319.
16. Rasulova, S. G., & Obidova, F. Y. (2019). ISSUES OF SMALL BUSINESS DEVELOPMENT. Theoretical & Applied Science, (9), 426-429.
17. Расулова, Ш. Г. (2019). ВАЖНОСТЬ ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ МЕР ПО ПОВЫШЕНИЮ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ АКТИВНОСТИ НАСЕЛЕНИЯ. Актуальные научные исследования в современном мире, (3-8), 95-100.
18. Rasulova, S., & Jabborova, Z. (2019). PRINCIPAL DIRECTIONSON THE DEVELOPMENT OF ENTREPRENEURSHIP. International Finance and Accounting, 2019(3), 18.
19. Расулова, Ш. Ф. (2019). ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ПОЛИТИКА ГОСУДАРСТВА И ПОВЫШЕНИЕ ЕЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ, НАПРАВЛЕННЫЕ НА ПОВЫШЕНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ АКТИВНОСТИ НАСЕЛЕНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ. Актуальные научные исследования в современном мире, (3-8), 90-95.